

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sermo super psalmum quinquagesimum

Johannes <Chrysostomus>

[Köln], De fide, nicht nach 1473

Incipit sermo Iohannis Crisostimi episcopi super quinquagesimum
psalmum Miserere mei deus

[urn:nbn:de:bsz:31-311594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-311594)

Incipit sermo Johānis Crisostimi epī super
quāq̄gesimū psalmū Miserere mei deus

Pictores imitatur arte naturā et co-
lores coloribus pmiscentes visibi-
les corporū depingūt ymagines et
faciūt homines et aīmalia et arbo-
res et reges et rusticos et barbaros et pugnas
et rixas et torētes sanguinū et lāceas et scuta
et sedem regalem et impatorē sedentē et bar-
barū subditū et gladiū acutū et fluuios de ar-
rentes et cāpos varijs florib; adornatos et
oīa que vidētur p artē imitantes mirabilem
hīstoriā vidētib; prestāt Sic q; pphete vel
quidā pictores sūt virtūtis ac malicie Descri-
būt enim et illi peccatorē iustū penitētē stan-
tem cadētē surgētē citubātem et sicut faciūt
pictores occidentes et occisos sic pphete faci-
ūt aliquū quid insurgēcia peccata aliquādo
eciā allisa Eodē modo et demones ipūgnātes
et flētes hoies et expūgnātos sic et diabolū in-
sibiātē et vitū Qm ergo talis est eoz descrip-
tio vt em̄ certius hec eadē addiscamus et stā-
tes quidē deforis p̄siderātes ymagines nichil
acquiram⁹ lucrū Quid enī michi p̄dest regis
et d̄sul ymaginē intueri cū neq; rex sic possūt
(nec qui d̄cupio) que erit m̄ utilitas visionis
cui⁹ desiderū nō habeo Quid et si desiderāvero

*Ad superius
p̄ter op̄m
pictorib;*

punior. **Q**uid m̄ p̄derit vidē hoīem locuple
tem ⁊ iopē. **S**i eī pauper fuero liuore tabesco
et si diues fuero simili alijs inuidie ero. **D**i
mitte illas ymagines ⁊ cōsidera historiā hanc
si videro cōsulē q̄d ad me. **Q**uod si videro pecca
torē cecidisse ⁊ surrexisse erit m̄ visio ad doc
trinā. **S**i videro iustū stantē visio me ad so
lerciā ⁊ ad p̄hiam deducit. **E**t hac namq; vi
sione addisco certamē et erudior ad victoriā
Quod si videro iustū s̄plantatū. **U**tristor q̄dē
s̄ cautior de facto iuenior. **H**ec autē oīa m̄ nō
t̄ātorie neq; sine causa sunt dicta. sed quia
psalm⁹ q̄ hodie lect⁹ ē ymago ad hāc discipli
ne doctrinā nos adducit. **S**i ei ait p̄pha. **Q**ui
serere mei de⁹. dele iniquitatē. **H**ec est ymago
psalmū enī ymaginē voco. video enī diuersas
in psalmo personas peccatum insurgēs et oc
cisoni deditum penitenciam astātem. ⁊ ocer
tantem dei miām desup adducētē p̄p̄riā pe
nitenciam prestātem multos lacrimaz ⁊ con
fessionis fontes habentem. **H**ec p̄sone ymagi
nes sunt. s̄ prius p̄ ad psalmū veniā. **I**ustū
ē ut ei⁹ sup̄sc̄riptōz vob̄ enarēt. **S**icut eī h̄nt
ymagines sup̄sc̄riptōes deorsū fixas nimio co
lore i q̄b̄ scriptū ē. q̄ rex ⁊ q̄d preliū euicerit
ita i psalmis desuper titulus fix⁹ ē que causa
fit q̄ re doctrina. ⁊ q̄ propter psalm⁹ fit dict⁹

Preteritaq; vestras attentius aucts non eni
de puo imminet narratio vobis psalmus da
uid cu veniss; ad eu nathā propheta qn itra
uit ad bethabee vxorē vxie hec est suscipio
Disam⁹ igitur quis est nathā disam⁹ et q
sit bethabee vxor vxie et qn ad eu intravit na
than ppha et q ppter psalmum istū ascripse
rit Non enim oēs psalmi i dauid scripti sūt
nec omnes ab ipso scripti sunt neq; enī pro
prias rātūmodo passiones edixit sed et aliorū
cecinit casus qn dicit Super flumina babilo
nis illic sedim⁹ et fleuim⁹ dum recordaremur
tui sion Manifestum quia non de ipso dicit
psalm⁹ nez enim prexit in babilonem nec vi
dit barbarā regionem neq; sedit i alienā ter
ram et fleuit sed q iudeis ventura essent nar
rauit Et qn itez dicit foderūt manus et pe
des non vtiq; passioes enūciat suas sed cru
ce dñi sacrificiū orbis tze salutē generi huāno
predixit Imago enim est psalmus variā i se
ptiuēs disciplinā aliqñ quedā sua aliquādo
aut aliena denūcians Quia igit psalm⁹ iste
non alienas passiones enūciat s; proprias i
dicit Dixit qn venit ad eum nathā ppha
suscipio psalmi ascribit nos et non finit
nos lōgi euāgē et ab alia transference mētē
s; statim eā demōstrās et docens que textus

Tyly d mifer

*psalmus dicitur
nec dicitur
im*

continet psalmi. Considerate igitur diligenter siue
iusti siue peccatores utriusque enim parti utilis psal-
mus erit. Iusto quidem ne per negligentiam ac de-
fidiam obtorpescat peccatori autem ne semetipsum
despiciat. utriusque ei periculosa contempcio. Cum
iustus per negligentiam cadit et peccator cum de se
desperauerit perit. Ut igitur neque iste in ruina per-
maneant neque ille in lapsum decidat utriusque parti
utilis declaratio psalmi. Incipio enim dicere propheta
grate peccati et pessimum hoc nemo derogat de nobis
dei enim misericordia humano generi providentiam faciens et
bona gesta sanctorum et peccatum negligentiam in melius
commutavit ut aliorum vulnera aliis providentiam sani-
tatem. et iusti naufragium fiat peccatori stabili-
ce portus. Quoniam enim iustum legero peccasse et peni-
tuisse non despectabo de mea salute. et cum audio
diabolus de celo cadentem illi in ruina in fit occasio
resurgendi. propter hoc et gratia sancti spiritus non solum bona
gesta sanctorum hoc et negligentias memoravit. Pro enim
propter illos tantum oscari voluit hoc propter illos qui for-
te simili passioi obnoxij erunt. Volo ergo ostende-
re. hunc fortissimum videlicet vulneratum lapsum victum
surgentem pugnantem vincentem et coronatum
Nec enim ostendo eum lapsum solummodo et iacentem. sed
erurgentem ut ex utriusque parte tuum lucrum fit et si
forte peccaveris non desperes. hoc curas illico
ad surgendum nec dicas apud te metipsum

re n̄ re n̄ peti mechatū sū fornicātus sum
homicidiū ppetraui ne desperes. habes em̄ sa-
lutare rem edū delictorū. **Cū** ergo videro istū
talia vulnēa suscepisse. et sanctū factū et itez
p p̄itēciā ab sāitate redisse cōfestim ad ero-
mologesim arreo. et audaciter fōtes lacmaz
p̄fundo. vt ergo p illi9 c̄fessionem tuā. meli-
us. salutē agnoscas. **Ubi** quid dicā. **M**ulti se-
pius vici et mulieres infirmitatē pessimam con-
traheēt et gemit9 et lacrimas pfideūt. et mul-
ta medicamēta expēsa sunt. et nichil p̄ualu-
it medicā. s̄ palchitudo em̄aruit. et corpus
distabit. **Angia** fit post hec mulier. **hesitans**
et dicens. **Ubi** vadā. **Quid** faciā. **P**ecunias
largita sum. et medicos vocaui. medicamenta ex-
pendi. manet infirmitas. nō sanatur vulnus
In hīs igitur cogitacionib9 c̄stituta euenit
quedā de hīs que ad visitādum venerant di-
cere. et ego aliquū similit̄ sustinui infirmitatem
s̄ ille. et illa posuere n̄ medicamēta. et lib̄tata
sū a dolore. **Hec** cum audisset infirmus. rogat
sibi mulierem demonstrari que illi c̄tulēt sāi-
tatem. **Et** illa dicit. vade ad augustū locum
qui ē iux̄ illā et illā domū et ibi iueies. **Sicqz**
nūc qm̄ mechatus es et homicidiū ppetraisti
hoc est pessimū vulnē. oūbdā tibi quō ille cū-
rat9 ē. et q̄le imposuit medicinā et n̄ dco vade

ab augustū locū ⁊ interrogā illū ⁊ illū non ē
op⁹ ut labores ⁊ anxi⁹ q̄ras ⁊ huc illucq; dis
cūras. h̄ h̄ te testāte facō suscipe medicinam
t̄m diligētī⁹ attēde q̄ d̄nr̄ necesse ē ei ad cep
ta ēduccē verbū ⁊ tps edicē q̄i peccauerit et
ob quā cām ⁊ psonā ⁊ penitētīā ⁊ correctōez
et medicinam ut oīa diligētī⁹ addiscētes in
structi ēcedatis. **I**te igit̄ d̄s abdolescens et
pastor ciuitates quōs ⁊ turbas affugiēs p̄ he
remū vero phatur nichil omune secl̄ariū h̄ns
nō negociacōes nō feneracōes nec aliq̄d diffi
cile mūdi isti⁹ h̄ ex pua etate ī deserta silētij
h̄itabat ⁊ sic ī portu t̄nquillo ī heremo sedēs
⁊ ouīū aiā h̄ns regnū celeste meditabat. **I**te
ēgo adolescēs valde erat puul⁹ q̄d etate seni
or aut̄ mēte ⁊ etas pua nichil impediēbat tā
te virtuti. **E**t cū ess; adolescēs adūsantes sib
fortat̄ superabat nō robore corporis. h̄ virtu
te fidei. **A**ttēde diligētī⁹ q̄ d̄nr̄. **C**ōtigit aliquī
displicē d̄o regē iudoz mittit illico samuelē di
cēs ad h̄ puuli p̄ez ⁊ cum veniss; samuel ad
pessē p̄em d̄s adolescēs ī heremo oues pasce
bat. **N**ō cessabo sepi⁹ adolescētulū noīare ut
null⁹ neq; iuuenē culpet neq; collaudet senē
Non enim canices laudabilis neq; iuuēt⁹
culpabilis. **M**ulti quippe ⁊ ī iuuentute phīā
demonstrauerunt ⁊ et in iuuentute lapsi sunt

Ram tres pueri in igne missi sunt regis impe-
rio. et quia virtute celesti preediti erant. quod sibi
bene viuendo acq̄sierat flamas in corde sustent
Sed et daniel cum esset. xij. annorum leonum cubile in
ouium mansuetudinem imitauit. et ferociam eorum si-
de fregit. **R**eq; igitur iuuenem culpes. nec col-
laudes senem. **N**on enim in dea eratis virtus ac
malicia agnoscitur. sed in dea metis. **Q**uid si fue-
ris sobrius. nichil te immatura nocebit etas
Et si fueris negligens. senectus tibi prodesse non
potabit. **C**anices autem sapientie non capilli candidi
requiruntur. **I**te ergo puulus. cum esset. matrem utri-
tis possidebat amicum. **V**enit ergo sanctus samuel
ab yesse constitutus regem non multitudinis vallatus
militum nec ambitione superba adueniens sed cornu
quo erat sanctum oleum habens in manu et dicit ei mi-
sit me deus ad te ut ex filiis tuis constituam re-
gem. estimans ille promogito aptum filio digni-
tate adducit eum in medio. **C**ui dicit samuel
Tria secat non enim displicet deo. venit et secundo
nec ipse placuit. similiter et tertio et quarto et
quinto et reliquis. **I**am iamque complebatur numerus
filiorum. et quod querebatur. non inueniebatur in nu-
mero filiorum. **D**icit ei samuel. **N**umquid dese-
cerunt filii. **E**rubuit pater. **H**abeo. inquit. unum
filium puulum et otentibilem et pascit oves. **T**u
autem regem requiris. **D**icit pater puulum et pastorem

Infirmus h. h.

57.

dicis hō despicit h̄ d̄s coronat nō eī h̄at v̄ibz
hō. v̄ibz d̄s hō ī facie. d̄s aut̄ ī corde. Nunq̄d
magnitudinē corp̄is q̄a. ī genuitatē aīe desi
sam. **C**ōsidate diligēt̄ nō dixit ei d̄s vade
a iuge m̄ d̄s h̄ vade a iuge m̄ vnū d̄ filiis yef
se. **E**t auz dubie a non sp̄alit̄ d̄s nōiauit ne. s.
d̄s patēt̄ qd̄ pass̄ eī ioseph. **S**ic eī illi addis
cēt̄es futuz sibi regē īndiat̄ sūt. et p̄ ml̄tas
inūcias v̄ēdēt̄ h̄at for̄dis erat ne. et isti
hec ead̄ p̄pet̄arēt v̄n̄ ignoācia cautele effec
ta ē mē. **S**tabat igit̄ p̄pha hēhēt̄s a q̄rebat
vnū d̄ filiis eī. **C**ui ille nō habeo iqt̄ n̄ infantē
puulū pascētē oues v̄b sūt q̄ semetip̄os aboz
nāt̄ ext̄āsec̄ a dep̄igūt. **N**olo pulc̄tudīnē cor
pis hōēstatē mēt̄is req̄ro. **Q**uid eī ē specōsa
mulier sepl̄chrū de albatū n̄ fūcit sobria casta
pubica. pulchritudo aut̄ ē sine h̄is virtutibz
p̄cipuū patēs venenū īsp̄ictibz cōpositū de
aus eī corp̄is īhūm̄itate marcessit a p̄l̄chritu
do egatudīe tabescit. **A**īe vero p̄l̄chritudo īm
mōlis ē a et̄na a tūc marie oñdit̄ p̄p̄ū dec̄
aī cess̄ aūc̄int̄ pass̄iōes tūc eī mēs t̄nquillita
te pet̄it. **S**i ego videris virū a ml̄ierē specō
sam ne m̄teris nā a robore arbores aī dēse sit
folijs a altitudīe excelsē attū nō h̄nt̄ fructū
hoībz aptū h̄ poras a ferūt̄ cibū. **V**inea aut̄
p̄ter̄ nā restēs. matuz vuarum affert fructum

ad n̄ fuit op
dom̄ Sambre
et In unget
in.

h̄m̄ d̄ d̄t̄ p̄d
ulizis

itas gūda?

Quid ergo vis vineā hēe ā robore. puto te
vineā elige. magisq; leticia ē. ad hoim vsus
q̄ roborem animalū estam. Quid ape vtili?
Quid pavone pulcri? Quid formica sapien
cius. Et apis quidē dulcedinē in se habz. & ac
culeū. Pavo enim. soluminō in pennis. non
infraū decorus. Formica vero atētibī hoīb?
h̄ magistra virtutū est. Venit ergo dauid. de
palsuis & ungit iussioē dñi oleo bñdictōnis
ministeri. quidē hominis. h̄ dei nutu. Quid
supposuit capiti eius. cornu cāsmatis oī dya
demate et purpura potius et p̄xit. Habens
regnum non lorica indutus non p̄tectus clip
peo. nō telis munitus. h̄ habēs. benedictōem
dei omnium potētiorem. Post hoc ergo pec
catis faciētibus insurrexerūt allophili & vasta
rūt regionē iudeā. Et cū hec agerēt. miss?
a patre. p̄xit in castra. hebreoz. videre even
tū rei. Venit ergo dō. vbi erat vīq; exercitus
& vidit castra barbarorū valde mūta & arma
splendēcia. & de suis vulneratos plurimos. et
nutu dei. p̄cessit pastor ad pugnam. Et qui
bello fuerāt assueti pavore t̄mebāt. Et ille
qui arboribus & vmbria & frōdibus delectabatur
cū vidiss; alienigenā puocātem ad singulare
ceramē. icruit in eum spūs dñi. Et dixit ad
barbar. Quis ē iste icruicis? q̄ blasphemat

redi

p̄xit

no dylama

• • • • •

castra dñi assidit alienigena. Unde tibi supbia
ista et audacia ut audeas ingredi mecum et male
dixit philisteus dñs et dixit. Veni ad me et dabo
carnes tuas volatilibus celi et bestijs terre. Dix-
it autem dñs ad philisteum. Tu venis ad me cum
gladio hasta et clipeo. Ego autem venio ad te in
noie dñi exercituum dei agminum israel quibus expro-
basta hodie et dabit te dñs in manu mea et par-
tiam te et auferam caput tuum a te non pertimescam cor-
pis peccatatem. cum insipientem nouerim mentem tuam
nec pauebo magnitudinem nauis. sed contempnam
quia gubernatorem non habes inter. quippe quem sciam
aduersarium dei. Die enim quibus armis confidis. ro-
david non carnalibus inquit. sed spiritualibus arma-
rum nostrarum non carnalia sed spiritualia sunt. sed quomodo tu
his cum exiguis sis confidis. Confido quia mag-
nus es dñs et acceptabilis quid armato sed qui misit
me fortis est. Ipsi enim maiestas mare peruertit
in arida petram dirupit et emanauerunt flumina
et quae elementa mutauit. multo magis unum super-
bissimum prosternere poterit. Et hec quidem
preueniens sermo nauauit. Sed examus ad
ordinem hystorie. Interea venit ad fratres
david. et dicit eis. Quid dabitur pro. qui
abstulerit. caput eius. de mercedibus dispu-
tat. non ut mercedem accipiat. Sed ut eos
firmiores reddat. Quid ergo. faciunt fratres

iteꝝ inuidia. iteꝝ liuor. dicit ad eũ maioꝛ fē
suꝝ qꝛe uenisti ⁊ qꝛe dereliqꝛi pauclas oues
in deserto ego noui supbia tuā ⁊ neqꝛiā cordis
tui qꝛ aut nō posses pūgnat manifestuu est
Dzelus. o inuidia. oī malicia cumulata. Inui
dia ignis ē inextinguibil' et em̄ sicut tinea cor
rodit vel comedat uestimēta sic ⁊ inuidia eum
quideꝝ qꝛ zelatur consumit. eũ aut̄ cui inuidet cla
uorē reddit. **R**ā ⁊ ioseph hoc a fratribꝝ pas
sus est ⁊ illi qꝛdem qꝛ inuidie fastibꝝ uerebāt de
libertate i seruitutē abducti sūt. qui aut̄ inui
sum est. rex constitutꝝ ē. **I**teꝝ emuli iterū frēs
nos inquit scimꝝ supbia ⁊ malicia cordis tui qꝛ
enī erat necessitas ā qd̄ desiderū tuū n̄ ut ui
deres preliū aduenisti. **S**ed quid iste sapien
tissimꝝ iuuenis. **V**idedi. inquit tātū preliꝝ cā
⁊ uoz huc a pā missꝝ sū. **N**ūquid. nō uerbū ē
de qꝛ sciscitatꝝ sū. **E**t cū hec dixissꝝ ad aliū tū
finit locū ⁊ similit̄ interrogauit dicēs. **Q**uid
dabit viro qꝛ interfecerit gigantē. **F**rēs zelāt
⁊ extranei itroducunt ad regē. qꝛ sedebat mes
tus. ⁊ foemidine plenꝝ. **E**t dicit ad eũ. **N**on
cōibat cor cuiꝝ in eo. **E**go seruus tuus ya
dam. ⁊ pugnabo adūsus philisteū hūc. non
metuat dñs meus rex. **V**idete honestā ⁊ ige
nuā mentē i die leticie sicutū dñteꝝ. **Q**uid
ergo rex. **N**on uales inquit resistē philisteo

De media

ista nec pugnare aduersus eum quia puer est h
aut vir bellator ab adolescentia sua. Poli ost
derare iquit. o rex visibilia sed invisibilia ne
dicens quia puulus sum in etate. h d sidera qz
gradus in sensu. Quid ergo facto opus e. Ro
eni credebat rex. Cotigit ia virtutes cyponc
suas dixitqz dauid ad regem. Pascebat seruo
tuus patris sui gregem. et vniebat leo vel ursus
tollebatqz arietem de medio gregis et sequebar
eos et pauciebam eruebamqz de ore eorum et illi osur
gebant aduersum me. apprehendebam metum eorum
et suffocabam interficiebamqz eos. Erat igit
et philisteus h incircumcisus quasi vnus eorum
Credidit rex signi magnitudinem. Et dixit
ad dauid. Induere arma mea et sic egredere
Quod cum fecisset iuxta morem progredi non vale
bat qz non permittebat hoc fieri deo. h ut nu
dus vinceret. et non arma regis virtutem victo
rie pertinerent. ne diceret rex. quia arma vice
runt mea. Quid adolescens picit. et iduit fidu
ciam. Egredie nudus et loratus fide egredie
pastor et miles. Jactat lapidem non natura cor
pis filius. h virtute fidei ex vno rotatu fide i
fronte passit blasphemum. quo corruente ciuit
ate. et accepto gladio eius. amputauit caput
illi ut opleretur illud quod scriptum est. In o
pibus manuum suarum corruit impius locum sepulchri

Blasph.

Et nunc in nomine domini reportauit ex hoste victori-
am et abstulit in tempore illo obprobrium a filiis israel.
Ite post victoriam zelus iterum inuidia. Per
singula quippe effodio fontem inuidie. ut ipsa
vena possit oculis apparere. Ite ergo talis
ac tantus vir. etate doctior usu tator proces-
su temporis sapiencior. de quo dixit deus. Inueni da-
uid filium iesse vicum secundum cor meum. O preclara
preconia. O laudes excelsae. O virtutum magni-
tudo dominator ei dicit Inueni dauid filium iesse
secundum cor meum. Ite inquit qui bestias superauit
quem goliath interfecit quem leonem suffocauit quem vrsum
stragulauit quem in virtute senior. corpore adoles-
cens. mente genitricis. quem in regali culmine posuit
vita monachi imitabat. Dicebat enim. Non ma-
gantis ornabo lectum meum. sed lacrimis per singu-
las noctes lauabo stratum meum. Nunc autem ho-
mines non solum in nocte sed et in die dormiunt. Ille
autem in die parabat palatium. et nocte deo vaca-
bat ut si forte aliquid straxisset. familiaris
colloqueretur deo. Ite ergo talis ac tantus vir
gratia spiritus habens in iuuenili etate senior. quem versus
ad ethera celi puenit ut desuper metere lauda-
ri. quem deuicit bella. quem mille aduersum se machi-
nas superauit post sobrietatem post modestiam
post castitatem. cum obtinuisset regnum et gentes
subiugasset. et pacem uniuersa terrarum. tunc negligentiae

et actus

in 10to me

et segnior factus est ut addiscatis quantum bona
sit tabulatio que tamquam omnium virtutum mater est
Interea dum hec securitas esset contigit ut meri
die deambularet in solario domus regie. quod curio
suo oculo eminens vidit mulierem lauante se exad
uerso super solario suo. Erat autem mulier pul
chra valde. hanc pulchritudo non est in culpa quia
donum dei est. Vidit inquam mulierem lauante se
in prope militis. Aperuit itaque in vanum oculos
et suscepit sagitte ictum. Audiatur curiosi quod pul
chritudines ostendunt alienas. Audiant qui ex
spectaculis insaniunt theatralibus. qui ad exau
sandas exausaciones in peccatis dicunt. specta
mus quidem sed nichil nocemur. David tan
tus ac talis lesus est. et tu te putas non posse
ledi. Ille nocitus est qui tantam gratiam habebat
spiritus et tibi quomodo credere poteris si vulnere eua
nisse. et ille quidem non vidit meretricem. sed muli
erem lauante se in solario domus sue. tu autem
in theatro. ubi et locus contempnat animam sa
piens ubi enim non solum vides res infestas
sed etiam audis spurciloquia. et ex ipso incessu
habituque molliori ubique auditu et tantum dia
bolico ledunt aures et undique patitur mens tua
Visus de eo quod vides. Auditus de eo quod ausus et re
liqui leduntur sensus dicente propheta. Uors
itavit per fenestras vestras quia oculi nostri

Popu. h. vide

tam p̄ fenestras sūt aie ⁊ cū tante sint corrup
tele tāta precipicia quō tibi possū credere q̄
a talibz bestijs nō sis vulneiat⁹. **R**ūq̄d lapi
deus es aut ferreus hō omnis nature subdit⁹
infirmitati igni colliquens. ⁊ nō ardeb. **P**ōe
lucernā in fenū si poteras dicere qm̄ nō exūta
tue fenū qd̄ eiam fenū est hoc eiam natura
Vidit inquit eā lauātem se et pulchrā nimis
suscepit sagittę ictū diffusū ē vneū. **M**isit
ad eam rex cui illa resistere non valebat. **A**t
vbi venit ad eū opatus ē iniquitatē. impleuit
cupiscēciam malā. iubet eiam redire ad p̄
riam domū. **H**oc dico ⁊ in mediū p̄fero vulne
ratum ut oēs astates videāt quō deus sanat
egritudines q̄ arte multo magis cūm p̄pheta
et rex secat. auctos o; astare ut videam⁹ quō
patredniē malam euadere possum⁹ ⁊ ab ī tol
lerabilib⁹ verimib⁹ liberari. **P**essima. ⁊ iniqu
impleta ē cupia peccatū cōsumatū est. ⁊ non
erat qui curaret. **C**oncepit itaq; mulier. et rex
p̄tabat viz eius posse latere. **N**ā et si p̄phe
ta erat. tñ cupia obcecauerat eū. **P**regnans
igit facta mulier vadit ad regē. ⁊ dicit ei. **R**
rex perij. **E**t ille ait. **Q**uid habes. **P**regnās
inquit sū peccati mei pullulat fruct⁹. accusa
torē intēseus habeo in ventre p̄fero p̄ditō
rem. **S**i venerit ⁊ viderit vir me⁹. quid dicā

quid loquar quā exusacōnem p̄cedam. **U**
detur. **7** amittamini fr̄es quantū mali sit delic
tis et peccatis obnoxium fieri. **R**ex militem
tinet et fordat s̄bitū. **I**mperator coronam
capiti gestabat et cōfessionis obprobria metu
ebat. **R**ōne tu imperator potestatem gladij
habet. **H**abeo inquit. **S**̄ conscientia peccati mei
timeo formidinis mat̄e. **D**ignominie accu
sator. **p**eccatū q̄d putabā latere manifestum
ē. **t**imeo. **f**ormido. **q**m̄ cōfudisti me. **e**t reum se
cisti. **S**i venerit inquit vir meus quid dicam
quid loquar. **I**nueniet em̄ me gauidā et occi
det me accusatore clamāte naufragium. **P**er
spicis iā caussime. **q**le sit et quātū mali pecca
tū. **Q**uid ergo rex. **P**udore excogitato consilio
peccatis adicit peccatū et iūqtatem scelē vult
celare. **D**; ego dilatare s̄monē. **I**n tpe ei il
lo ioab dur̄ exercit⁹ dauid in p̄cinctu prelij
aduect⁹ populū amanitay a rege fuc̄at direc
t⁹ cum q̄ etiā vias p̄tereat. **S**cribit igit̄ rex
ut ad se veniret vias. **7** diceret ordinacōnem
belli. **u**t s̄ hac occasione criminis celaret̄ ad
missus. **V**eit vias de castris et intrat ad regē
interrogat qz de aparacōe belli. **R**ēdit oīa p̄
pera. **7** victoriā eē patā. **A**udiuit rex qz miles
vicerat et dolet qz ipse sit vict⁹ miles aduersa
ros subdidit. **e**t rex a libidis dāp̄ia superat̄

miles ūmiciū proſtravit. ⁊ rex a peccato ſupe-
tatur. miles victoriā ānūciat. ⁊ rex pre ōſiſio-
ne ſua peccatū timet cōſiteri. vicimus inquit
⁊ ſupauimus. **S**tūpēbat rex ⁊ preconſiſione
peccati. pungne victoriā non ſenciebat eo q̄
ipſe ſit vict⁹. **V**idete itaq; clemēciā dei. quō
mutat ōſiliū hoīm. qui in malis ſuis capiunt
celare q̄ admittūt. **D**icit militi. **V**ade in do-
mū tuā ⁊ laua pedes tuos ⁊ reſume pauliſper
quia de via veniſti. **P**ropter quā cauſam ſol-
licitus es o dauid dic mī. **I**lle enim nō ſciebat
ad domū ſuam p̄gere aut lauare de itinere nō
ōſueuerat pedes. **O**b hoc iquit plenum. p̄icta-
tis de ōſiliū ſi potēo quo pacto obūbitare ſcele-
ris magnitudinem ⁊ vulneri ſuperducere cica-
tricē ut illi⁹ dicat eſſe q̄ meū eſt. h̄ inerti⁹
uibilis oail⁹ non ceſſit. parces ei. qui fuerat
vulneratus. **Q**uid ergo miles ad iſta. quomō
inquit poſſū cū archa teſtamēti ⁊ vniuerſus
exercit⁹ ſup faciem terre maneat ut ego in-
grediar domū meam. ⁊ comedā. ⁊ bibam ⁊ doe-
miam cū vxore mea p̄ ſalutem q̄ non faciam
rem hanc. ut ego in delicijs. et alij in pūgna
Hec nesciens dicebat miles. obprobriū aſe-
rens rei. q̄ voluerat eū ſubdole illicere. ut poſ-
ſet ſuū obtegere vulnūs. **Q**m̄ igiē celare nō
potuit adulterium copulat hoīcidium et ex

cogitato consilio facit eplam et reinitit eu ad
duce exercit9 continet huc sensu. **P**one inqt
viam ex aduso belli. vbi fortissimu bellu e a
preliu dic in ob qua causa. scilic; ut ineficiat
Et signata epistolam tradidit militi. **O** ifelici
tas peccati gladiu aduersu se nesciens porta
bat q iusticia fuerat pass9 et epistolam ferebat
sanguine plenam sicq; perrexit. **P**ortet ei
succedere ea que sunt peccati. **S**tetit igitur i
pugna. et occisus cecidit. **E**cce duo peccata
homicidiu. et adulteriu. homicidiu adulterii
fructus efficitur et mala cogitaco sceletis cri
men e hoc dico ppter peccatores qui sibi mul
tu sunt osch peccoz ut audietes de sua no dspe
rent salute. **S**criptu est eni. **N**o mechaberis
no homicidiu feceris. duo igit hec prima ma
data trasgress9 e homicidiu adulterio copulat
Grande vulnus pessima plaga. **Q**m ergo va
ras i bello occubuit. **S**tatim exultavit pecca
tu. **T**uc ia prexit ad eu nathan ppha. **C**osu
matu e peccm opleta e iiquitas ablat9. est e
medio q iusticia fuerat pass9. **V**enit igit ad
eu nathan ppha. ppha ad ppham vit. **Q**ua
ob cam venit. **C**erte et ds ppha erat. **Q**uomō
ergo seipsu curare no potuit. **S**icut eni medi
ci quando egrotant aliorum medicorum au
pilio indigent. et infirmitas eorum obliuioni

bat artē sic ⁊ in hoc p̄p̄ha ille. p̄p̄ha ⁊ iste. s̄
ille sanus. iste autē s̄m̄ vulnere sauciatus. di
cūt ei. Ad est nathan p̄p̄ha. Iubet ut iugredi
atur. Ingressi ergo p̄p̄ha aspicit regem seden
tem ī solio suo. amictū purpura. ⁊ caput lapi
de precioso ornatū hinc inde vallatū presidio
militū. cū magna gloria exultātem. dicit ad
regem. **S**ermo m̄ ad te. **R**ex. **S**ap̄ia me
dici. int̄rauit portas gladiū ut ferret vulnūs
s̄ infirmati non oñdit. ne ab horretet medici
nam. Abscōdit deint⁹ ferrū nō s̄b vestimento
s̄ s̄b velam̄ie narracōnis. Statim enim ut in
troiuit. nō dixit. o iniqū o imunde o adulter
o homicidia. nō vsus est nuda coargucōe non
causē iactauit fiduciā. s̄ erat ferrū abscōditū
Quid ego dicit. **C**ām habeo. **C**ui ait rex. **E**di
cito cām tuā. duo inquit vira eiat. in ciuitate
vna. vnus diues. ⁊ alter pauper. diues habe
bat oves. et boues plurimos valde. pauper
autē nichil habebat oīno pret̄ vnā ouem p̄
uulā. quā emerat et nutrierat et que creuerat
apud eum cūm filijs suis. simul de pane eius
comedēs. ⁊ de calice ei⁹ bibēs ⁊ in sinu ei⁹ dor
miens. eratq; illi sicut filia. cū autē peregrin⁹
quid venisset. ad diuitē parces illi sumē de oui
bus ⁊ bob⁹ suis. vt exhiberet diuitiū ouē pau
peris tulit ⁊ p̄parauit cibos illi per gano duo

scriptura dicitur

propheta

homines vna et dauid ad discere i veritate pso
nas paupali oue mliere dicit hoc e ipore e9
q adulterata e q d mesa e9 vescebat q d calice
ei9 potabat q i ei9 gremio cubabat. **C**onsidera
paupere lucetina pietatis hce fulcra i diui
tibus aut mltā supbia apd paupes vix acilla
q ministra ei9 et pcreat filios q ipā mē q nu
trix ē. **A**pd diuites aut nō ē ita. h ai genera
uerit filiū statū eū tradit foris q pietatis iſg
nia abscedit supbia erubescit fieri nutrix q fac
ta ē mē. **X**pūs aut non ita ipē nutritor ē nos
trix q ideo p cibo ppa nos carne pascit q p po
tū suo nos sangne ppinavit. **Q**uis ergo i gte
mio ei9 cubabat auxit pabolā narracōe pieta
tis Venit igit pugn9 hō ad regē illum. **Q**uis
itaq; ē pugn9 cupia viz ut ego illi9 onderet
castitatē pugnū cupiaz noiauit. **R**ūq; enī
alienas nupcias dissipauit. nez iqs sperit
oat. h pūss9 i illa mliere pdidit castitatem
q paululū emissiorē se reddiderat seauritate
pacis **V**eit pugn9 ūq; et agrestis cupia ad il
lū diuitē vit q ille nō accepit d gregibus nec
armētis suis ut pugno paret epulas h misit
q rapuit ouē paupis qui i sinu ei9 cubabat et
de mensa eius edebat **C**ū hec igitur audisset
rex dauid iratus ē valde aduersus hominem
illum q dixit ad nathan ppham viuit domin9

qm̄ fili⁹ mortis ē vir qui fecit hoc. onē reddz
in quadruplū. et ipse gladio pūiet. 10 iudicis
sup effluētē iusticiā. **P**ō enī illa timoris ⁊
ymbria suspiciōis erat. ut iusta non diceret
Iubz quid i quadruplū reddi fm̄ legem. lex
ei precepit firmitē. quadrupli restituōe vici
ri. **I**ste autē legē ē pretgress⁹. iubz ⁊ seipsū ite
rum ⁊ i quadruplū obnoxii detinet. **P**rom
pht itaqz sm̄am. ⁊ iudiciū climatū. **C**um hoc
ergo audissz. ppha. iactat ymbriā oēm ymagi
nis ⁊ in medio pfert gladiū ⁊ cū fiducia dicit
Tu es rex qui hoc opus fecisti. **D** securus. nō
gladio seās sensū doloris. h̄ in opēdio accusa
tionis. **C**ū enī oportuit occultauit narracōez
cū vero tēpus inuenit statī passit et absci
dit sine gādi vulnē. h̄ hoc solūmō dicēs. **T**u
es rex. at ille velocit. rediēs ad osciām tāqz fi
delis ⁊ ydoneus fuās. culpā simpliciter ošte
tue ⁊ dicit. **P**eccauī dño. **V**ides ⁊ in dolore in
genuitatē animi. **R**ec dixit ad eum. **C**ur nō
temetipsū carnalē intelligis. aut nescis me i
cūlmine ostitatū esse regali. aut michi auda
citer impegisti carnē h̄ qd dicit. **P**eccauī do
mino. **S**ratimqz. ppheta. domin⁹ qz transtu
lit peccatū tuū. nō morieris. **D** arguta peni
tencia. **D** velocior indulgēcia. **D**ic tu inquit
paoz iniquitates tuas ut iustificeris dominū

erte ymo

non subdole

quis exacerbasti. h. fidei confessione petuisti
 hoc dico ut audiāt peccōres et q̄ i m̄tis sūt de
 lictis. nec d̄sperent medicinam dñi tm̄ fidelit̄
 et nō s̄b dole peniteāt. **P**eccaui iqt̄ dño Et il
 le ait. **D**ñs q̄; t̄stulit peccatū tuū nō mori
 eris. **V**idisti quō deus prophete causam expo
 luit. dic tu inquit prior iniquitates tuas. ut
 iustificeris. **P**salmus ergo d̄s qm̄ vit̄ ad eū
 nathan p̄pha. **D**ic oñditur cōfessio famuli do
 mini fidelissimi. bonitas et indulgētia clemen
 tissimi dei. didicimus ergo. qnomō sit curat̄
 et qualē suscepit medicinā **Q**uando autē dñs
 iustificat. quis ē q̄ d̄p̄nat. **N**on ei dixit na
 thā **E**go cōcedo. **D**ñs t̄stulit peccatū
 tuum. secuit vulnus sanies egressa est curata
 ē plaga. et p̄ hec verba. abiit p̄pha. in domū
 suā. hec autē oia egit. nathan p̄pha ut oñde
 ret h̄ viri benignitatē et mentis eius correctōz
 q̄l̄e accepit indulgēciā peccōz. q̄l̄eq; cōsecutus
 sit remiā delictōz et dei ega fidelē faulū lāgam
 clemēciā. nō solū autē p̄ peniam palā edicit
 vulnēa sua. h. et i postoz vniūse nacōi. eas ma
 nifestat et psalmū sc̄psit nō ut remissiores p̄
 p̄nia; efficiāt hoies. h. ut sciāt quātā fabulā
 cupie habeat tragedia s̄bit̄tate ei p̄nia vit̄ et
 fiducia qz saluat̄ sū iqt̄ q̄re nō et alij me nar
 rate salūcē **D**e? in cōcessit proptēa scribo ut

et vulnus et medicamenta vniuersi agnoscant
non timeo confusionem quia meam desidero salu-
tem sic et paulus fecit concessa sibi peccata pub-
licauit dicens. Gracias ago qui me confortauit
castro quia me fidelem existimauit. quod prius fui
blasphemus et persecutor et contumeliosus sed nunc fi-
delis me fecit. propterea inquit memetipsum pub-
lico. ut si quis est blasphemus et iniuriosus et
multis obnoxius malis non desperet salutem
tantum est ut recedat a malis et faciat bona. et
habeat spem salutis. quia nolo mortem pecca-
torum. dicit dominus. statum ut conuertatur et viuat. Et
tu o dauid quoniam mechatus es. homicidium perpe-
trasti. ideo penitisti et remissionem a deo meruisti
propterea et memetipsum publicas. et si quis mechatus
est et homicidia discat. quoniam si conuersus penitue-
rit potest ad salutem venire. Ideo utriusque ante oculos
posuit et peccatum et penitentiam et salutem ut
elegamus salutem hoc ergo putas solummodo quod
querat. ut omnibus notum faceret peccatum et con-
tentionem suam. **Ps. 51.** Sed quid aliud. Ego sciam
Sicut enim audistis quoniam peccata multa et magnam
habes remissionem. et quoniam nobis prouidet. apud de-
um fiduciam sic. et illud necesse est vobis audire
quia non solum penitentiam putat sibi sufficere
sed formidat et tremet ne in talibus deinceps inci-
dat malis. Volo ergo ostendere quia psalmus non

Sicut

tātū peccato dē demonstrat. sed et peitētē. Et
hoc citati v̄e dico ut nemo sibi p̄ p̄niam
aplaudat. et q̄si secur⁹ remissi⁹ viuat h̄. ma
gis cauci⁹ agat ut salutē suā ī portū t̄nq̄lita
tis cōstatuat. **V**olo igit̄ oñdere eū q̄ sanat⁹ ē
et melior sui fact⁹ et potētior et fortior. **S**ed for
sitā dicitis quōd denuo desiderās īuenit. **E**t ite
rū pugnā itē peccatū. h̄ q̄admodū emēda
ueat. et desiderū suū deo optulerit. exponam
Contigit quōd in tempore ab allophilis obfi
dera bethlehem cum castra posuissent in valle
gigantium. **Q**uōd cū audisset dauid otarit ex
ercitū suum et v̄iebat oīa eos in dieb⁹ mes
sis desiderauit aut̄ dauid. et ait. **Q**uis michi
daret potū aque de cisterna. que ē ī bethlehē
iuxta portā. **R**ecuperūt aut̄ tres viri fortes et
comitib⁹ e⁹ oīa philistinos qui vallauerūt vr
bem. et hauserūt aquā de cisterna bethlehem q̄
erat iuxta portā. et attulerūt ad dō et ille nolū
it bibē h̄ libauit illā dño dicens. **P**ropici⁹ sit
m̄ dñs ne faciā hoc. **N**ō sangnē hoīm istoz q̄
p̄fecti sūt et animaz periculū bibā noluit ego
bibere. itē pugnā cogitacōnū. itē discepta
cō. h̄ illa quōd cupia lege phibebatur hec ve
ro in tpe estus sitienti necēaria. et debita erat
Et cū viri fortissimi prexisset cōciti. ī pericu
lo aiāz suaz exhibuerūt aquā cupitā. quo quō

t in seūtes aduersariorū multitudinē. Allatā
igitur aqua intellexit rex quid fecerit. quia ī
pugna validissima siti suam non valuit reti-
nere. Ideoq; iicit desiderū suū qđ sensit cum
alieno periculo adimpletum. allatam accipi-
ens aquā bibere noluit. s; semetipsū rephēn-
dit et dño eam libavit. non enim aqua erat. s; de-
siderium et voluptas sua. Vides iam quō castiga-
tur de priorī concupiscētia postmodū ē cautior
factus et qđ corpus adamauerat et tuerat aquā
desideratā. et necessariā et hīcēs bibere noluit
et victor sui factus ē. Nec loquor ppter eos
qui fornicati sūt. Concupisti fornicatōem
et peccasti. face re quid nō debueras. s; si cupis
agere pñiam qđ maxime debes quia et damp-
num seculi sentis. et anime detrimētū. ne ad-
icias peccatū sē peccatū. et fornicatōem dicis quō-
me abstinere possū. dabo tibi pñiā. Uxorem
habet. licitā vtere vltatē. si non habes ex-
pedit nubere qđ fornicari. s; nō possū inquis
me retinere. hoc pusillānitatis ē. et negligē-
cie. qui dei precepta contempnere magis qđ face-
re. Sed si ostendero tibi alium nec uxorem
hntem. nec fornicatōem. s; sobriū et pudiciam
quam habebis exūsacōem. Et ille quid in pe-
lago h; seculi nullo quassatur naufragio et tu

in portu constitutus ad naufragium demergeris
habens uxorem fornicaris magis autē mech
aris. Et quomodo inquis possum iucentinas vi
cere passiones. Fruere uxore quia precepit bea
tissimus paulus dicens propter fornicationē
autem unusquisque uxorem suam habeat et vni
quaque virum suum habeat. Mulier sui corpo
ris potestatem non habet sed vir similiter et
vir sui corporis potestatem non habet. Et mu
lier. Si ergo te illi scierit meretricis aspectus
vel sermo reuolue intra te ipsum huius pre
cepti sententiam et dicitis quia vir potestatem
corporis sui non habet. Verbum hoc scribe in
facie tua et dicitis meretrici. Quid me vitas
Non est meum corpus sed uxoris mee. Nec
audeo prodere alienum dotis eius non pote
ris immutare nec facultates eius impendere
et quomodo audebis corpus eius sedita polluere
macula dicitis ei debitum hoc uxoris. Non
tuum dicitis ei. Timeo castum quoniam
membra hec de corpore casti sunt. Audiant
igitur et mulieres et timeant et intelligant
ubi hoc eleuauerit castus et dicat quomo
do mulier sui corporis potestatem non habet
sed maritus. Scio mulieres multas lucraffe
vires suos et castitatis exemplo prouocasse
ad pudiciam et prudenti consensu non con

ſenſu nō reliquiſſe viros ſuos. **Q**uod ſi tu abſti-
neas. ſine illi? volūtatē tribuis illi fornicādi
licenciā. et peccatū illi? tūe imputabit abſti-
nencie. **Q**uid meli? ē ut tu illi debitum red-
das. aut ille qđ tibi debz alibi pdat. **C**oncel-
ſio tua nō eſt ihibita. illi? vero prohibita. **S**i
te cōnouerit non eſt cāmen cū aliena autem
ſi dormierit pdit membra tua. **C**ōſiderate fra-
tres bñſſimi pauli pietatem qui tāq̄ clemen-
tiſſim? medicus iſgreſſus cubiculū. ⁊ quāſi re-
diens dat ſanū oſiliū. ſciēs qz fragilitatē hu-
manam dicit. **N**olite fraudare inuicē n̄ forte
ex conſenſu ad temp? ⁊ **P**ropterea inquit acce-
piſti uxore. et tu accepiſti maritū. ut in vnū
conſenciatis. ⁊ pari oſilio qđ meliūs ē eligatis.
Nis abſtinere. ſummū eſt. qđ cogitas noli in-
uidere viro tuo perſuade illi. ⁊ ut habeatis du-
as coronas. ut non in continentia. ⁊ et caſtitas
et caſtitas iurgii habeant ſobrietates et luxu-
ria contēcionem. **S**i enim tu abſtines. ille ve-
ro iſlammatur libidine corporis. ⁊ recordate
ſmāu pauli dicētis. **N**e fornicaueris. **S**ta-
tim turbatur. et tamq̄ inter duos ſcopulos
poſita naufragiū ſuſtinet cui portus claudit.
Nolite ergo fraudare inuicem. niſi forte ex
conſenſu ad tempus. **E**tenim vbi pax eſt. ibi
omnia prosperabuntur. vbi ſobrietates lucet.

ibi unanimiſſimè abſtinentia coronatur. ubi
autè intemperantia dñatur. ubi pingue et otencio
nes nõ decrüt. Nolite ergo fraudare iuicem ñ
ex conſenſu. **Beatiffim⁹** paulus tanq̃ bon⁹
diſpensator quippe. q̃ vniuerſũ orbẽ cupit de
ſpondere xpõ caſtitaſis inſignia. propt̃ea nõ
erubefcit dicẽ. honoriabiles nuptie. et cubile
immaculatũ. quib⁹ etiã ipẽ dñs interſuit. et
pietatis ſue largit⁹ ẽ munera. aquã qz cõmu
tans in vinum ſingulariter ondebatur. ut inter
ceſſu virginitatis nuptie q̃ qñ gñales ⁊ licite
ſunt nutu dei palmã abſtinentie mereantur.
Curre ergo quãtũ potes ſi laſſaueris ad por
tum reuoca pedes. dicente paulo. et itez ad id
ipſũ reuertimini ne tẽptat vs ſathanas ap
ter incontinẽtiã vrãm. **Caſtata** ei ſine comi
tibus ſuis ieiunio videlicet. ⁊ tẽpantia cito laſſe
ſit. **Ad** ſi hijs quaſi amniculis roborata fue
rit p̃ facile coronabit̃. **Tria** ei ſunt hec virgi
nitas. nuptie. fornicatio. **Nuptie** medie. for
nicatio deo ſũ. virginitas ſuſũ. **Virginitas** nã
qz coronam habet nuptie laudem mediocrem
fornicatio penam atqz iudicium. **Vide** ergo
ſi abſtinere vis cũ conſilio facto. ⁊ ſic arripe
iter p̃ſideras corpus tuũ. quoniã ſummã rem
deſideras tanq̃ bonũ. pedagogũ. **Adhibe** tibi
ieiuniũ ⁊ tẽpantiam. ⁊ perges fiduciaſiter q̃

desiderasti. **R**ā q̄ cū quis natate disponit pri-
us cōsiderat. q̄ deliberat ut exsuperare possit na-
tando quo cepit. **S**ic q̄ tu bonū ē q̄ habes. s̄
si meliōrē ptē hēe cupis sapienter et cōsulte
accipe. cōsiliatōrē h̄ns paulū dicētem. **E**t q̄
h̄nt v̄cores. sint quasi nō h̄ntes. ut p̄ abstanē-
ciam q̄ bonā cōuersaciōnem in hoc seculo cōsciē-
ciam h̄ntes purā coronati ī futuro mereamur.
Per castū d̄m nostrū. cū quo est deo patri
cū spū scō honor gloria q̄ potestas per immor-
talia. secula seculorum. Amen.

ExPLICIT LIBER PRIMUS
INCIPIT LIBER SECUNDUS

Reliquias hestēne mēse. hodie vobis
reddere volo. **S**ed reliquias et
mensam cū audis carissime. nichil
palpabile arbitrens aut grossum
Non enim carnem cōcidim⁹. s̄ verbū dei vestre
infinuam⁹ menti. **E**t mensa enī corpali si vñ
vel seūda die manserit caro. deperit. q̄ corrū-
pitur. in proloquēdo aut sapiencia si integrū
p̄manserit annū. suauitatem suā. lōge lateq̄
diffundit. Remansit caro. et post paululū
perputrescit. remansit sapiencia. et suauis or-